

השיח' יוסף אלקרצ'אוי והשפעתו על התפשטות האסלאם הרדיקלי

6 באוקטובר 2022

עיקרים

ב-26 בספטמבר 2022 הלך לעולמו, בגיל 96, השיח' יוסף אלקרצ'אוי, שנחשב לאחד מפוסקי ההלכה הבכירים באסלאם הסוני במשך שנים רבות¹. אלקרצ'אוי, יליד מצרים, הגיע בתחילת שנות הששים ממצרים לקטר שהפכה למוקד לפעילותו, בה פעל באופן חופשי והקים בין השאר רשת של ארגונים אסלאמיים חובקי עולם, ביניהם **קואליציית הצדקה** (אאתלאף אלח'יר), זרוע כלכלית של ארגוני צדקה, שהעבירה כספים מרחבי העולם, בין השאר מאירופה, לתנועת חמאס. במקביל הוא עמד עד 2018 בראש הארגון האסלאמי הרדיקלי, **האיחוד העולמי של חכמי הדת המוסלמים** (אלאתחאד אלעאלמי לעלמא אלמסלמין), שהיה שותף להקמתו בשנת 2004, ואשר דרכו ריכז ותאם פעילות של חכמי-דת אסלאמיים רדיקלים מרחבי העולם, רבים מהם אנשי תנועת "האחים המוסלמים", אך גם בני זרמים אחרים, חלקם קיצוניים מ"האחים המוסלמים" ויחד טיפחו את השיח האסלאמי הרדיקלי בימינו.

אלקרצ'אוי זכור בעיקר כדמות מפתח בעיצוב **תפיסת הג'האד האלים** וכמי שהתיר לבצע פיגועים, לרבות **פיגועי התאבדות**, נגד אזרחים ישראלים, נגד הכוחות האמריקאים בעיראק ונגד חלק מהמשטרים הערביים. בעקבות זאת, נאסרה כניסתו למדינות מערביות ולחלק מהמדינות הערביות.

במקביל לפעילותו הרדיקלית, ניסה אלקרצ'אוי להציג את עצמו כדמות מתונה: הוא עיצב את תפיסת הפשרנות (**אלוסטיה**) בין הזרמים השונים באסלאם ואת תפיסת דיני המיעוטים (פקה אלאקליאת), בהקשר להתנהלות המוסלמים במדינות שבהם הם חיים כמיעוט, ובמיוחד באירופה, דבר שתרם להצגתו כדמות מתונה כלפי המערב ולביסוס מעמדו בקרב המוסלמים באירופה. בפועל, מדובר בתפיסה שנועדה לקדם אג'נדה אסלאמית רדיקלית ולחתור בהדרגה תחת הדמוקרטיה המערבית.

על אף תרומתו העצומה להתפתחות תנועות הג'האד, אלקרצ'אוי התנגד לארגונים **אלקאעדה ודאעש**. עם זאת, יש לזכור, כי רבים מתלמידיו הפכו לתומכים ולפעילים בארגונים אלה וכי הגותו סביב דיני הג'האד (פקה אלג'האד) היוותה אבן דרך בעיצוב תפיסת הג'האד האלים של ארגונים אלה.

¹ לעיתים קרובות אף כונה אלקרצ'אוי "גדול פוסקי ההלכה בעולם הסוני", דבר שאינו בהכרח מדויק, שכן מרכז התמיכה שלו מאז ומתמיד היה מקרב מוסלמים המזוהים עם האסלאם הפוליטי הרדיקלי, ובמיוחד עם תנועת "האחים המוסלמים".

השיח' יוסף אלקרצ'אוי (אלג'זירה, 26 בספטמבר 2022).

קורות חייו של אלקרצ'אוי²

◀ אלקרצ'אוי נולד בשנת 1926 בכפר קטן באזור הדלתא שבמצרים. כאשר היה בן שנתיים התייתם מאביו וגדל בבית דודו בסביבה דתית. בגיל ארבע נשלח ללמוד בבית ספר דתי. מספרים עליו כי בגיל תשע ידע את כל הקוראן בעל-פה. בנעוריו למד בבית ספר דתי בטנטא, שם החל להתעמק בכתביו של חסן אלבנא, מייסד תנועת "האחים המוסלמים", אותו מגדיר אלקרצ'אוי כמעצב הגדול ביותר של תודעתו הפוליטית והדתית.

◀ בגיל 18 החל אלקרצ'אוי ללמוד בפקולטה ליסודות דת האסלאם (אצול אלדין) באוניברסיטת אלאזהאר שבקהיר. הוא סיים את לימודי התואר הראשון ב-1953. שנה לאחר מכן עבר בחינות הסמכה להוראה. בשנת 1958 סיים את התואר השני וב-1973 סיים דוקטורט מטעם אוניברסיטת אלאזהר. בצעירותו נחשף אלקרצ'אוי לאידיאולוגיה של "האחים המוסלמים", הצטרף לתנועה, והתמסר לפעילות פוליטית אסלאמית נגד הממשלה המקומית ולהטפה נגד הנוכחות הבריטית במצרים, שהביאה למעצרו בידי השלטונות מספר פעמים.

◀ ב-1961 עבר אלקרצ'אוי לקטר, אליה נשלח מטעם אוניברסיטת אלאזהר. באותה השנה מונה לראש המכון הדתי (אלמעדה אלדיני) בדוחה, שהוקם בשנה שלפני-כן. המעבר שלו לקטר איפשר לו להתבלט כאיש דת עצמאי, והוא ידע לנצל את חופש הפעולה הרחב שניתן לו בקטר כדי להפיץ את תפיסתו הרדיקלית. בשנת 1977 הוא ייסד את הפקולטה ללימודי ההלכה האסלאמית באוניברסיטת קטר ועמד בראשה עד 1990. במקביל הוא ייסד גם מכון לחקר האסלאם הסוני (מרכז בחות' אלסנה) באוניברסיטת קטר. כך חינך במשך השנים דורות על ברכי משנתו הרדיקלית.

◀ אלקרצ'אוי זכה באזרחות קטרית ולמספר אותות ועיטורים, ביניהם אות המלך פיצל הסעודי, אות האוניברסיטה האסלאמית במלזיה ואות סלטאן בורניי.

² להרחבה ראו מסמך מרכז המידע למודיעין ולטרור על-שם מאיר עמית, "קווים לדמותו של שיח' ד"ר יוסף עבדאללה אלקרצ'אוי, מבכירי הפוסקים המוסלמים סונים, המזוהים עם האחים המוסלמים": <https://www.terrorism.info.org.il/he/17948>. בנוסף ראו: ראיון ארוך באלג'זירה (שודר בשני חלקים, ב-12 וב-19 בינואר 2017) ואתר האינטרנט של אלקרצ'אוי <https://www.al-qaradawi.net>.

◀ אלקרצ'אוי הקים ועמד בראש ארגונים רבים: הוא הקים וכיהן כיו"ר **מועצה האירופאית לפסקי הלכה (פתוא) ולמחקר** (ECFR), מסגרת גג אסלאמית-אירופית המנסה לשלב בין החיים של המוסלמים באירופה הנוצרית הדמוקרטית לבין יישום ההלכה האסלאמית. הוא הקים רשת של ארגונים אסלאמיים חובקי עולם, ביניהם **קואליציית הצדקה** (אאתלאף אלח'יר)³, ארגון-גג כלכלי של ארגוני צדקה, שהעבירה כספים מרחבי העולם, בין השאר מאירופה, לתנועת חמאס, ובמידה מועטת יותר לתנועת הג'האד האסלאמי בפלסטין. בין השנים 2018-2004 הוא עמד בראש **ארגון האיחוד העולמי של חכמי הדת המוסלמים** (אלאתחאד אלעאלמי לעלמא אלמסלמי), שהיה שותף להקמתו בשנת 2004, ואשר דרכו ריכז ותאם פעילות של חכמי-דת אסלאמיים רדיקלים מרחבי העולם, שתרמו לעיצוב האסלאם הרדיקלי בימינו. ארגון זה, שרבים מפעיליו הינם אנשי תנועת "האחים המוסלמים", אך כלל גם בני זרמים אסלאמיים אחרים, חלקם רדיקליים יותר מ"האחים המוסלמים", פרסם בין השאר פסקי הלכה שנויים במחלוקת, כגון פסק הלכה שמטיל על אישה שהותקפה מינית את האשמה במעשה, במקרה שלבשה לבוש חושפני בעת ביצוע התקיפה.⁴

◀ אלקרצ'אוי כתב במהלך חייו יותר ממאה ספרים, פרסם אינספור פסקי הלכה, ערך אינספור ראיונות, הרצאות והטפות והפעיל אתרי אינטרנט להפצת משנתו. הוא ידע לנצל היטב את המדיה החברתית ואת התמיכה של ערוץ אלג'זירה, שאיפשר לו להפיץ באופן חופשי את משנתו במסגרת תוכניות וראיונות רבים.

◀ למרות שאלקרצ'אוי החל את דרכו כפעיל בתנועת "האחים המוסלמים", הוא הכחיש בהמשך את היותו חבר בתנועה ואף סרב כמה פעמים לעמוד בראש התנועה במצרים (קרי, לשאת את תואר "המדריך הכללי"). בראיון לערוץ אלג'זירה ציין אלקרצ'אוי שמעולם לא עזב את הארגון (אל ג'זירה, 12 ו-17 באוקטובר 2017), אבל גם בחר לא להחזיק באף תפקיד בארגון, משום שלא רצה להגביל את עצמו למסגרת הארגון, שכן ראה עצמו כדמות אסלאמית שמאחדת סביבה את המוסלמים באשר הם. הוא ציין כי לא רצה להיות מזוהה עם "האחים המוסלמים" בעודו נפגש עם גורמים אסלאמיים ברחבי העולם והוסיף כי אינו מסכים עם כל מהלך של אנשי התנועה (ברמזו על מהלכים טכניים ולא על האסטרטגיה). עם זאת, ראוי להדגיש כי הוא זכה תמיד למעמד מיוחד בקרב פעילי "האחים המוסלמים" והרשתות הבינלאומיות המזוהות עם התנועה, והוא היווה עבורם מקור סמכות הלכתית ראשונה במעלה.

◀ אלקרצ'אוי הגדיר את השקפתו הדתית כ"אסלאם פשרני" (וסטיה). הוא ראה בחיוב רפורמות באסלאם אותן הוא מגדיר כ"תיקונים של תפיסות שהושחתו". כחלק מהשקפה זו נחשב אחד מראשי דוקטרינת "דיני המיעוטים" (פקה אלאקליאת) המספקת למיעוטים המוסלמים בעולם, ובמיוחד באירופה, מרווח תמרון המאפשר להם לפשר בין חיי היום-יום לבין ההלכה האסלאמית.

³ להרחבה ראה מסמך מרכז המידע למודיעין ולטרור על-שם מאיר עמית, "קואליציית הצדקה" כמקרה מבחן של התארגנות בינלאומית למימון הטרור הפלסטיני: ארגון גג של למעלה מ-50 קרנות אסלאמיות ברחבי העולם המנתב כספים למוסדות חמאס": https://www.terrorism-info.org.il/app/uploads/2019/08/H_543_05.pdf

⁴ https://ar.wikipedia.org/wiki/%D8%A7%D9%84%D8%A7%D8%AA%D8%AD%D8%A7%D8%AF_%D8%A7%D9%84%D8%B9%D8%A7%D9%84%D9%85%D9%8A_%D9%84%D8%B9%D9%84%D9%85%D8%A7%D8%A1_%D8%A7%D9%84%D9%85%D8%B3%D9%84%D9%85%D9%8A%D9%86

אלקראצ'אוי פרסם שורה ארוכה של פסקי הלכה וכן מספר רב של ספרים, שהחשוב בהם הוא הספר "המותר והאסור באסלאם" (אלחלאל ואלחראם פי אלאסלאם) בשנת 1960. הספר תורגם לשפות רבות ונמכר במיליוני עותקים. כיום הוא נחשב לספר המוסלמי הנמכר ביותר לאחר הקוראן.

בשל גישתו בנושא הג'האד האלים, נאסרה עליו הכניסה מספר מדינות: בשנת 1999 נאסר על אלקראצ'אוי להיכנס לארצות-הברית. בשנת 2009 נמנעה ממנו הכניסה לבריטניה, בעקבות תמיכתו בפיגועי התאבדות בישראל. בין השנים 2013-2018 הוא היה מבוקש ע"י האינטרפול לבקשת ממשלת מצרים, שביקשה להכליל אותו ומספר בכירים בתנועת "האחים המוסלמים", בטענה שהינו אחראי לרצח ולגניבת כספים.⁵ ב-2018 הוסר שמו מרשימת המבוקשים של האינטרפול ללא הסבר כלשהוא (סוכנות אנטוליה, 12 בדצמבר 2022).

אלקראצ'אוי כפי שהופיע כמבוקש באתר האינטרפול בשנת 2017.

עמדותיו של אלקראצ'אוי בסוגיות שונות

◀ **הסוגיה הפלסטינית:** אלקראצ'אוי טען כי הדרך היחידה להתמודד עם הבעיה הפלסטינית היא באמצעות ג'האד אלים. הוא התיר פגיעה באזרחים ישראלים, כולל **פיגועי התאבדות נגד ישראלים**⁶, ובנושא זה (וגם בנושאים אחרים) הוא היווה מקור סמכות דתית עבור תנועת חמאס⁷. אלקראצ'אוי היה תומך נלהב בטרור הפלסטיני נגד אזרחי ישראל, וטען כי מדובר בביטוי לגיטימי של "התנגדות" וכי ישראל היא חברה מיליטריסטית, שבה כל אזרח הוא חייל בפוטנציה. כפי שצוין לעיל, אלקראצ'אוי גם הקים מנגנון כספי (קואליציית הצדקה) למימון פעילות חמאס. בנוסף, אלקראצ'אוי **התבטא לא אחת בצורה אנטישמית נגד היהודים** ואף פירסם **פסק הלכה המתיר תקיפת יהודים ברחבי העולם**. בפסק הלכה זה הוא טען כי אין הבדל יסודי בין יהדות לציונות ועל כן כל מטרה יהודית היא

⁵ בעקבות קריאתו בשנת 2013 לתמוך בנשיא מצרים המודח, מחמד מרסי, איש "האחים המוסלמים".
⁶ אלקראצ'אוי התיר במהלך האנתפאצ'ה השנייה בשנת 2001 פיגועי התאבדות נגד אזרחים בישראל בטענה שהם חסרי כל אמצעי אחר מלבד גופם. בשנת 2016 הוא אסר זאת, בטענה שלפלסטינים ישנם כבר אמצעים אחרים (ככל הנראה התכוון לטילים) ללחימה נגד ישראל. ככל הנראה גם הבין את מימדי הנזק התדמיתי שפיגועי ההתאבדות גרמו לפלסטינים. ראה: <https://www.youtube.com/watch?v=pllndap5S4>.

⁷ יש לזכור כי השיח' יאסין, מקים תנועת חמאס, לא היה בעל סמכות דתית גבוהה בעולם המוסלמי, ולכן התנועה נזקקה לאלקראצ'אוי כמקור סמכות חלופית.

שוות ערך למטרה ישראלית. בראיון באלג'זירה הוא טען כי אללה היכה ביהודים לאורך ההיסטוריה בשל שחיתותם. בפעם האחרונה זה קרה לדבריו בשואה כעונש על שחיתותם של היהודים, ו"בפעם הבאה, בעזרת אללה, הדבר יתקיים על ידי המאמינים [המוסלמים]".⁸ בהזדמנות אחרת טען כי "היהודים התנגדו למחמד ולכן אללה קילל אותם והפכם לקופים וחזירים" ובנוסף צוטט חדית' אסלאמי אנטישמי לפיו "...יום הדין לא יגיע אלא כאשר ילחמו המוסלמים ביהודים ויהרגו אותם. או אז יסתתר יהודי מאחורי אבן או עץ, והאבן או העץ יאמרו: 'מוסלמי, עבד אלוהים, יהודי עומד מאחוריי, בוא והרגה' פרט לעץ הימלוח [ע'רקד בשמו הערבי] שהוא עץ מעצי היהודים. כמו-כן, טען כי אין להגיע לשלום עם היהודים "בשל תכונותיהם השליליות, כפי שמופיע בקוראן".

◀ **עמדת אלקרצ'אוי כלפי ארצות-הברית והמערב:** אלקאצ'אוי גינה את פיגועי ה-11 בספטמבר 2001 וטען כי חובתו של כל מוסלמי לסייע להביא את מבצעי הפיגוע לדין. לעומת זאת, שלוש שנים לאחר מכן, בעקבות הפלישה האמריקאית לעיראק (באפריל 2003), הוא קרא לפגוע באמריקאים הפועלים בעיראק. בכנס בנושא "הפלורליזם באסלאם", שהתקיים בסוף אוגוסט 2004 באיגוד העיתונאים במצרים בקהיר, פרסם חוות דעת הלכתית (פתוה) **המתירה לחטוף ולרצוח אזרחים אמריקנים בעיראק**, כדי ללחוץ על הצבא האמריקני להסיג את כוחותיו. אלקרצ'אוי הדגיש, כי "כל האמריקנים בעיראק הם לוחמים, אין הבדל בין אזרח לחייל, ויש להילחם בהם משום שהאזרח האמריקאי בא לעיראק כדי לשרת את הכיבוש. חטיפתם והריגתם של אמריקנים בעיראק היא חובה [דתית], כדי שהם יצאו ממנה [מעיראק] ויעזבו אותה לאלתר" (אלשרק אלאוסט, לונדון, 2 בספטמבר 2004). ניתן ליחס את הפער בין גישתו ב-2001 לגישתו ב-2004 כלפי האמריקאים בכך שהוא ראה באלקאעדה ארגון יריב ובכך שהפלישה לעיראק נתפסה עבורו כפעולת כיבוש של מדינה מוסלמית, כפי שהתנגד בצעירותו לכיבוש הבריטי במצרים. יש לציין כי במקביל, אלקרצ'אוי חתר נגד ערכי המערב באמצעות דוקטרינת "דיני המיעוטים" (פקה אלאקליאת), המספקת למיעוטים המוסלמים בעולם, ובמיוחד באירופה, מרווח תמרון המאפשר להם לפשר בין חיי היום-יום לבין ההלכה האסלאמית. תפיסה זו נועדה בשלב הראשון להביא לאיחוד וגיבוש בקרב המיעוטים המוסלמים, על מנת לאפשר להם לחיות תחת שלטון לא מוסלמי, אולם בשלב הסופי לסייע להפצת האסלאם בעולם כולו. עדות לתפיסה זו הופיעה בפסק הלכה שפרסם בשנת 2003, בו ציין כי "האסלאם יחזור לאירופה ככובש וכמנצח, לאחר שגורש ממנה פעמיים. הפעם הכיבוש לא יהיה באמצעות החרב, אלא באמצעות ההטפה והפצת האידיאולוגיה... העתיד שייך לאסלאם... התפשטות האסלאם עד שיכבוש את העולם כולו ויכלול את המזרח ואת המערב, היא תחילת חזרת הח'ליפות האסלאמית...". בציטוט אחר טען כי "כיבוש רומא הבא לא יהיה באמצעות החרב, אלא יהיה באמצעות המחשבה [פכר] וההטפה [דעוה]", קרי: כיבוש אירופה (רומא מופיעה בהקשר זה כסמל של הנצרות האירופאית, שכן בה שוכן האפיפיור) יהיה רעיוני.⁹

◀ **עמדת אלקרצ'אוי כלפי אלקאעדה והג'האד העולמי:** אלקרצ'אוי ינק את הגותו מחסן אלבנא, מקים תנועת האחים המוסלמים ב-1928, שדגל בעיקר בקידום החינוך וההטפה לאסלאם (דעוה), זאת כדי להכשיר דורות של אסלאמיסטים רדיקלים בעולם. לפי תפיסה זו, יש לבצע ג'האד אלים רק בטווח הארוך, לאחר הכשרת הלבבות.

⁸ <https://www.memri.org/reports/al-qaradawi-qatars-islamist-empire-builder>

⁹ <https://www.youtube.com/watch?v=YkVIRogvHEU>

יוצאים מהכלל היו הקריאה של אלבנא לג'האד נגד כיבוש זר (הבריטים במצרים) ובנושא הפלסטיני (נגד הישוב היהודי בארץ ישראל). כך גם אלקרצ'אוי התיר ג'האד אלים נגד ישראל ונגד ארצות-הברית, בהן ראה כוח כובש. רק בעקבות "האביב הערבי" הוא הרחיב את מעגל הג'האד והתיר גם הפלת שלטונות חילוניים במדינות ערב כי ראה בכך הזדמנות להפיץ את האסלאם הרדיקלי. לעומת זאת, הסלפים הג'האדיים, כדוגמת אלקאעדה ודאעש, דוגלים בג'האד אלים ומיידי, הכולל אלימות נגד מוסלמים שאינם מקבלים את דעתם, גישה שנחשבה לקיצונית בעיני אלקרצ'אוי. בראיון ב- ציין 2018 ציין אלקרצ'אוי כי הוא מתנגד לדאעש ואלקאעדה, משום שלטענתו קיים צו אסלאמי חד-משמעי וברור להימנע מקיצוניות. לטענתו, הארגונים הללו קיצוניים, הם מייחסים כפירה למוסלמים רבים והורגים ללא הבחנה וללא צדק. לגבי הח'ליפות עליה הכריז דאעש ב-2014, הוא שלל אותה וטען כי הח'ליפות צריכה להיות תחת שליטת חכמי דת מתונים, המקובלים בקרב המוסלמים, למשל במסגרת קונפדרלית, בסגנון האיחוד האירופי (סוכנות אנטוליה, 31 במרץ 2018). מבחינת הסלפים-ג'האדיים, אלקרצ'אוי ואנשי האחים המוסלמים סוטים מהאסלאם, שכן אינם דבקים ביישום ההלכה האסלאמית (השריעה), משתתפים במשחק הפוליטי, מקבלים את הדמוקרטיה וסרים בדרך-כלל לחוקי המדינות החילוניות. דאעש אף פרסם סרטון, שבו קרא להרוג את "אנשי-הדת הכופרים" במדינות ערב, והשם הבולט שביניהם שהארגון התיר את דמו היה שמו של אלקרצ'אוי (אלמשרק, 23 במרץ 2017). למרות המחלוקת, יש לזכור כי פעילותו רבת השנים של אלקרצ'אוי הכשירה רבים מפעילי הג'האד העולמי, שהתחילו את פעילותיהם לאחר שאימצו את משנתו, עברו תהליך הקצנה והצטרפו בהמשך לארגונים קיצוניים יותר. אלקרצ'אוי קיים קשרים עם סלפים, אפילו עם סלפי-ג'האדיים, עימם הוא רצה להתפלמס, כדי לצמצם את הפערים, שכן שאף לאחדות המוסלמים.

◀ **אירועי "האביב הערבי":** אלקרצ'אוי ניסה למנף את אירועי "האביב הערבי" כדי לבסס את האסלאם הפוליטי הרדיקלי בעולם הערבי. הוא כינה את האירועים "האביב האסלאמי", ושאף לעליית האסלאם הפוליטי בעקבות האירועים הללו. בעקבות נפילת משטרו של זין אלעבדין בן עלי בתוניסיה, הוא קרא לשחרר את האסירים הפוליטיים (רבים מהם אסלאמיסטים) ולהחזיר מנהיגים אסלאמיים שנאסרו על-ידי שלטונו החילוני של הנשיא המודח, כגון: לבישת הרעלה (חג'אב) בקמפוסים של האוניברסיטאות. בהתייחסו לאירועים בלוב, קרא אלקרצ'אוי למעמר אלקד'אפי לעזוב את השלטון וקבע כי המרי נגד אלקד'אפי הינו חובה הלכתית אסלאמית. הוא קרא לבני השבטים בלוב למרוד בקד'אפי ולהצטרף לשורות המפגינים, וקרא לאנשי הצבא בלוב "לנהוג כמו אחיהם במצרים, לעמוד בשורה אחת יחד עם בני עמם, כדי להשיב את לוב לצביונה הערבי והאסלאמי" (הטלוויזיה המצרית, 20 בפברואר 2011). עם נפילת משטרו של הנשיא מבארכ, שב אלקרצ'אוי למצרים ונשא דרשה בכיכר אלתחריר שבקהיר. במהלך עצרת המונים, הוא קרא לעם המצרי ולכל המוסלמים להילחם בשליטים העריצים ואסר על כוחות הביטחון לירות באזרחים. בסיום דבריו **הוא קרא לשחרור מסגד אלאקצא** וביקש מצבא מצרים לפתוח את מעבר רפיח ולאפשר כניסתן של שיירות סיוע לרצועה (אלג'זירה, 18 בפברואר 2011). בתום כמה ימים, ב-21 בפברואר 2011, שב אלקרצ'אוי לקטר. בהמשך הוא תמך בממשלת "האחים המוסלמים" בראשות מחמד מרסי במצרים והתנגד להפלת שלטונם על-ידי הצבא ב-2013. ב-2012 הוא **התיר ביצוע פיגועי התאבדות, כאשר נשאל בנושא זה בהקשר למלחמת האזרחים בסוריה**, והוא השיב כי מותר לאדם לפוצץ

עצמו כדי לפגוע בקבוצת אנשים כלשהי הנאמנה למשטר, גם אם הדבר יגרום לפגיעה באזרחים, כל עוד "הקבוצה [המשלחת את המתאבד] סבורה שהיא זקוקה למישהו שיתפוצץ בקרב אחרים". **גורמים רבים בעולם הערבי גינו את הפסיקה, שהכשירה, בהקשרה הרחב, פיגועי התאבדות בעולם הערבי.**¹⁰

◀ **אלקרצ'אוי ואיראן:** אלקרצ'אוי התנגד נמרצות לניסיונות ההתפשטות של האסלאם השיעי בחסות איראן והוא מתח ביקורת על מאמצייה של איראן להפיץ את השיעה בקרב המדינות הסוניות. כאיש דת סוני רדיקלי, הוא חשש מאד מהתפשטות השיעה על חשבון בני העדה הסונית ומההשפעה האיראנית-שיעית על האוכלוסייה הסונית באזור. זו גם הסיבה שהוא התנגד לאירועי המחאה בבחריין במסגרת אירועי "האביב הערבי", משום שחשש כי רוב השיעי ידיח את שלטון המיעוט הסוני, באופן שיעצים את השפעתה של איראן על העולם הסוני (אלג'זירה, 27 בספטמבר 2022). במקביל, הוא ניסה לטפח דיאלוג בין השיעים לסונים תחת הכותרת "תקריב אלמד'אהב", קרי: קירוב בין אסכולות האסלאם השונות, כחלק מתפיסת ה"וסטיה" (הפשרנות) שאימץ, זאת במטרה למתן את העוינות בין השיעים לסונים. יש לציין כי על-פי תפיסתו של אלקרצ'אוי, השיעים אינם כופרים, אלא הם בני ענפים שונים של האסלאם.¹¹

◀ **סוגיית הנשק גרעיני:** אלקרצ'אוי התבטא כי על המוסלמים להשיג נשק גרעיני "כדי להטיל אימה בליבות אויביהם". עם זאת, הוא ציין כי אין להשתמש בנשק זה. במסגרת זו טען כי אלקרצ'אוי כי לאיראן זכות לגיטימית להשיג נשק גרעיני.¹²

◀ **לגבי חזבאללה:** אלקרצ'אוי שיבח את הארגון על מלחמתו נגד ישראל ב-2006 בעת מלחמת לבנון השנייה, אך גינה את הארגון בשל תמיכתו במשטר הסורי.¹³

תגובות על מותו

◀ בעוד ערוץ אלג'זירה הקטרי וערוצי התקשורת של "האחים המוסלמים" ביכו את מותו והדגישו את תרומתו לאסלאם, בעולם הערבי, ובמיוחד במצרים, נשמעה ביקורת חריפה על פעילותו. הוא הואשם בטרור ובהפצת תופעת טרור המתאבדים ואף כונה בכינויים "**פוסק הלכות הדם**" (**מפתי אלדם**), "**פוסק ההלכה של הטרור**" (מפתי אל-ארהאב) וכדומה. בנוסף, הוא הואשם בכך שהתיר פיגועים נגד אזרחים, שוטרים וחילים מצריים ואף יוחסה לו שחיתות, כמי שחי חיי שפע בקטר, תוך חשיפה כי הונו נאמד בכשלושה מיליארד דולר.¹⁴

◀ בין המבכים את מותו של אלקרצ'אוי בלטה תגובתו של נשיא תורכיה, רג'פ טאיפ ארדואן, שביכה את מותו בטוויטר וציין כי בשיחה עם בנו של אלקרצ'אוי הוא ציין כי אלקרצ'אוי שימש דוגמה ומופת לחיי מוסלמי, שלא ויתר

¹⁰ <http://www.memri.org/cgi-webaxy/item?4202>

¹¹ https://www.youtube.com/watch?v=VO_6Qp6ZIMA

¹¹ Sagi Polka, "Taqrib al-Madhahib – Qaradawi's Declaration of Principles Regarding Sunni-Shi'i Ecumenism", Middle Eastern Studies, 11 June 2013.

¹² Israel Altman, "IRAN AND THE ARABS: THE SHI'ITIZATION CONTROVERSY BETWEEN AL-QARADAWI AND IRAN", Iran Pulse, Number 25, 24 October 2008.

¹³ <https://www.memri.org/reports/al-qaradawi-qatars-islamist-empire-builder>

¹⁴ https://www.youtube.com/watch?v=Q_QIsUH_WhA

לעולם על מה שהאמין בו. יש לציין כי מפלגתו של ארדואן, AKP, קרובה לחוגי "האחים המוסלמים", וכי אלקרצ'אוי הצדיק את מדיניותו של ארדואן בעבר בנושאים רבים, כגון בנושא הפלסטיני ובמאבקו בכורדים (בי בי סי, 26 בספטמבר 2022).

ראש הלשכה המדינית של חמאס, **אסמאעיל הניה**, ביכה את מותו של אלקרצ'אוי במהלך מסע ההלווייה בקטר, בשם "פלסטין – [סמל] העמידה על המשמר [בערבית: אלרבאט] והג'האד". הוא ציין כי אלקרצ'אוי היה חכם ההלכה הגדול ביותר של העידן הזה, שהאמין בניצחון האסלאם ובראש ובראשונה ב'פלסטין' ופעל בשנותיו האחרונות לשבירת המצור על עזה (אלג'זירה, 27 בספטמבר 2022).

אסמאעיל הניה מבכה את מותו של אלקרצ'אוי במהלך מסע ההלווייה בקטר (אלג'זירה, 27 בספטמבר 2022).

הערכת מורשתו של אלקרצ'אוי

לאלקרצ'אוי היתה השפעה רבה על התפשטות האסלאם הפוליטי הרדיקלי ברחבי העולם: הוא כתב במהלך חייו יותר ממאה ספרים¹⁵ (לטענתו יותר ממאתיים), ערך אינספור ראיונות, קיים הטפות רבות ופרסם פסקי הלכה רבים. הוא הצליח להגיע לליבותיהם של מיליוני מוסלמים באמצעות הכריזמה שלו, באמצעות הסיוע הנדיב שהעניק לו הממשל הקטרי ובאמצעות תבונתו לנצל היטב את המדיה החברתית ואת התמיכה שהעניק לו ערוץ אלג'זירה כדי להפיץ את משנתו.

אלקרצ'אוי לא עסק רק בענייני הגות והכשרת לבבות, אלא בפוליטיקה עולמית: בסוגיה הפלסטינית, בסוגיות הנוגעות לשלטון במדינות ערב, בסוגיות הנוגעות לאסלאם ולמערב וכדומה. בנוסף, אלקרצ'אוי גם הצליח להקים תשתית ארגונית וכלכלית אדירה סביבו, שקשה לכמתה. הוא לא בחל בשימוש בכספים אלה למימון טרור (לפחות במסגרת קואליציית הצדקה). בנוסף, השפעתו על התפשטות תופעת טרור המתאבדים בשם האסלאם היתה משמעותית.

למרות הצלחתו להעמיד דורות של מוסלמים רדיקלים, החותרים נגד המערב וערכיו, **נראה כי בשנים האחרונות הוא איבד ממעמדו**, שכן תנועת "האחים המוסלמים" הפכה נרדפת ברוב העולם, והאסלאם שייצג

¹⁵ לטענתו כתב מעל מאתיים ספרים, אם כי פרסומים שונים ציינו כי כתב בין מאה למאה שבעים ספרים. ראה:

<https://www.youtube.com/watch?v=2jrJStlDubc>

אלקרצ'אוי משך פחות את הציבור האסלאמיסטי הצעיר, שנמשך יותר לאלקאעדה ולדאעש מאשר לזרם שהוא ייצג. אלקרצ'אוי נכשל גם בניסיון למנף את "האביב הערבי" לקידום האסלאם הפוליטי, במיוחד במצרים, מה גם שגרים לעיונות כלפיו בקרב חוגים רבים בעולם הערבי בשל תמיכתו באלימות נגד המשטרים ובפיגועי התאבדות. בנוסף, העולם האסלאמי, שאלקרצ'אוי רצה לאחד סביבו, הפך יותר מפולג מאי-פעם.